

Krise moderního člověka

Ladislav Hejdánek

♦ přípravné poznámky | referát, česky, vznik: 30. 5. 1949 ♦ poznámka: rukopisné poznámky; referát pro sdružení evangelické církve na Vinohradech [pozn. aut.]

♦ preparatory notes | paper, Czech, origin: 30. 5. 1949

Krise moderního člověka¹ [1949]

These k diskusi z referátu L. Hejdánka „Krise moderního člověka“ (30. 5. 1949)²

- 1) při porozumění slovu Božímu nejde o vnikání do „biblického světa“, jde o porozumění světu, v němž žijeme
- 2) Totální nárok Boží a naše víra: není jedné oblasti lidského života, jež by nepodléhala tomuto nároku.
- 3) je třeba znát svět, „znát jeho situaci“
- 4) křesťan a dějiny: i současné dějiny mají své místo v plánech Božích. „Boží dějiny“ neskončily křížem a vzkříšením JK.
- 5) tradice a navazování: nelze „přeskočit tradici“ (třeba při „návratu k Písmu“), je třeba z ní vycházet vědomě, abychom ji mohli překonat.
- 6) význam myšlení a teorie: dnes, kdy vždy nějaká teorie a ideologie „ovládá svět“.
- 7) v čem je krise moderní doby: úpadek víry, osobního přesvědčení
- 8) v čem je modernost dnešní krise: primitivismus, romantismus, positivismus
- 9) máme „zachraňovat“ svět? nejde o „záchranu“ světa, ale praktické každodenní pomáhání (význam drobné práce)

Braře, sestro, proči si tyto body k diskusi, připrav si vlastní odpovědi nebo námítky – to je tvůj osobní příspěvek k příštímu programu ve sdružení. Děkujeme Ti za spolupráci.

Krise moderního člověka³

1.

divné téma; je přípustné ve Sdruž[ení], v církvi?

Je to *biblické téma, biblická otázka?*

a tu nejprve *kritika* takového *šosáctví*

vykládat bibli biblí znamená vzdalovat se skutečnému životu; zůstaneme ve *světě biblickém*, tj. světě starém, dnes už mrtvém, a tak i naše křesťanství, naše víra je stará a mrtvá.

konkrétnost: omezuje se na konkrétnost biblického světa, nedovede však být *konkrétní dnes*. nejde o schémata; každé schematizování svědčí o plochosti, povrchnosti, neživotnosti

2.

oč jde vlastně v křesťanství? Jde o *poslušnost*. Ale posl[ušnost] není stav mysli, není shrbenost a odevzdanost skutkům Božím. Poslouchat znamená tvrdě pracovat, plnit Boží požadavky. Boží nároky jsou velké, nevynechají nic z našeho života. A netýkají se jenom nás, nýbrž našeho národa, celé společnosti, celého světa. Bůh na nás klade požadavky v zaměstnání, ve vědě, v politice, v obchodě, *všude*.

J. K. kázání na hoře – jde o smysl, ducha, tendenci příkazů, ne o formulaci!

¹ Rukopis obsahuje na titulní straně přípis „Referát ve sdružení na Vinohradech“. – Pozn. red.

² Jde o cyklostylovaný rozmnožený strojopis formátu A5, který je zařazen před vlastním rukopisem a u kterého není zřejmé, zda jej pořizoval přímo L. Hejdánek. Přepis bodů plně zachovává tehdejší ortografii. – Pozn. red.

³ Vlastní rukopisné poznámky jsou datovány „30. 5. 49“. – Pozn. red.

3.

Abychom rozuměli těmto požadavkům, je třeba rozumět *světu*, tj. rozumět politice, vědě, své práci atd. Musíme vědět, co je člověk, abychom o něm nemluvili v šifrách a ve zkratkách.

4.

Dějiny

nejsme zasazeni na skleněnou horu, nýbrž do středu Evropy, do dvacátého století, *do společnosti* mezi lidmi. Neporozumíme dnešku, nechápeme-li včerejšek; neporozumíme dějinám, nežijeme-li plně v dnešku. Nelze ovšem jít s proudem – jsou na nás kladeny nároky. Ty nároky nejsou formulovány, musíme si je sami formulovat pro dnešek. Proto je třeba *navazování*. Musíme se mnoho učit. My ovšem i tak mnoho přejímáme, ale často nevědomky; je třeba *hodnotit a vybírat*.

5.

Tradice ↑

kdo o nich neví a nechce vědět, propadne jim pro svou hloupost. Věřte, člověk není schopen přistupovat k ničemu – ani k bibli – bez *předsudků*; jestliže nedbá svých učitelů, jestliže není kritický, podlehně jim a bude si přitom myslet, že chápe čisté učení. I tradici je ovšem třeba kritizovat – ale ve jménu čeho ji kritizuješ? Znáš ji alespoň?

Nemůžeme začít znova, nemůžeme se vrátit na začátek, nýbrž jen pokračovat a usilovně se odříkat všech starých chyb.

6.

Dnes více než jindy má *teorie* vliv na světové dějiny; na ní je založena věda, umění, politika. „Ideologie“ dnes není módou, hnutím, školou, nýbrž organizovaným tažením, neproniká jen vlastní vahou, nýbrž je tlačena a podporována všemi dostupnými prostředky. *Propaganda*; potřeba kritičnosti, znalosti.

7.

Krize – *pojem*

mnoho se o ní mluví – *dlouho*

krize *permanentní* a *akutní*

krize *světová*; *křesťanů* → dnes bohužel světová krize zachvátila i *křesťany*.

konec konců jde vždy o *lidský pád*; to je klíč. Ale k čemu je vám klíč, nosíte-li jej stále jen na opasku a nikdy jej neužijete – ani nechcete užít? *Fráze*. Skutečný hřích *nevidíte*, jen o něm mluvíte. Nakonec všechno je hřích – relativismus, rezignace. Tam jsou dnešní kř[esťanské] církve, zvl[ášť] protestantské. (*Nehistoričnost*.)

8.

a) *Primitivismus*

nehistoričnost

návrat k přírodě, reakcionářství, konzervativismus, odmítání vynálezů

hračkářství, puerilismus (vlajky, bubínky, vojákování, parády)

pokles kritičnosti

průměrnost, davovost, povrchnost

b) *romantismus* – vzpoura

titánství, nebo zase rozměklost, citovost, vyžívání se, prožití

heroismus, kult hrdin

oživení mystiky, čerpání z Orientu, pesimismus, monismus

(nacionalismus)

c) *Pozitivismus*

ideál vědy *mašina*, objektivnost

nezaujatost, diváctví stranou citů, lásky a pomoci

pravda z křišťálu – zamrzlá (technika)

(kosmopolitismus)

Dá se to shrnout: ahistoričnost

kulturně to znamená *barbarizaci*

sociálně

tvrdost vůči *chudým*: potlačen jedinec; vykořisťování (v plném slova smyslu)

(evropská civilizace)

polovzdělanost; spousta prostředků – ale co s nimi?

9.

Nejde ovšem o to, svět zachraňovat, nýbrž prostě vůbec něco dělat *proti krizi ve své situaci*

Literatura:

Huizinga: *Ve stínech zítřka*⁴

Mas[aryk]: *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty* [1881], Praha 1904; srv. také

Sorokin: *Krise naš[eho] věku*⁷

Schweitzer: *Verfall u[nd] Aufbau der Kultur*⁸

⁴ J. Huizinga, *Ve stínech zítřka. Diagnosa duševní choroby naší doby*, přel. A. Šimek, Praha 1938; srv. také pozdější vydání: *Ve stínech zítřka. Diagnóza kulturní choroby naší doby*, přel. A. Šimek, Praha 2000³. – Pozn. red.

⁵ T. G. Masaryk, *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty* [1881], Praha 1904; srv. také pozdější vydání: *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty* (Spisy T. G. Masaryka, sv. 1), vyd. J. Srovnal, Praha 2002⁵. – Pozn. red.

⁶ T. G. Masaryk, *Moderní člověk a náboženství* [1898], Praha 1934; srv. také pozdější vydání: *Moderní člověk a náboženství* (Spisy T. G. Masaryka, sv. 8), vyd. J. Gabriel – H. Pavlincová – J. Zouhar, Praha 2000². – Pozn. red.

⁷ P. A. Sorokin, *Krise našeho věku*, přel. F. D. Ondřej, Praha 1948. – Pozn. red.

⁸ A. Schweitzer, *Verfall und Wiederaufbau der Kultur*, München 1923; česky: *Křesťanská sociální etika. Úpadek a nová výstavba kultury*, přel. T. Havlenová-Kühnová, Praha 1964. – Pozn. red.

Rádl: *Útěcha*,⁹ *Děj[iny] fil[osofie]*¹⁰

10.

Situace:

Středověk – umřel

moderní doba: zahájena vzpourou proti *historii*

liberalismus – (svobody)

kommunismus (jednota)

jde nyní o *praktické křesťanství*

bez toho nelze učinit ani krok.

⁹ E. Rádl, *Útěcha z filosofie*, Praha 1946; srv. také pozdější vydání: *Útěcha z filosofie*, Praha 1994⁶. – Pozn. red.

¹⁰ E. Rádl, *Dějiny filosofie*, I: *Starověk a středověk*, Praha 1932 (Olomouc 1998²); týž, *Dějiny filosofie*, II: *Novověk*, Praha 1932 (Olomouc 1999²). – Pozn. red.